

Jiří Šlégl: Problematika smyslu lidského života v díle Milana Machovce, doktorská disertační práce, UK-Pedagogická fakulta, Praha 2010, 228 stran, počítačový otisk

Oponentský posudek vypracoval: *Prof. Dr. Jan B. Lášek, UK-HTF*

Oponenturu jsem přijal s jistými rozpaky, nejsem filosof. Nicméně jako teolog se vyjádřit mohu a legitimuje mě nejen znalost podstatné části Machovcova díla, ale i osobní styk s ním a dialogy, které jsme – pravda na vybraná témata – občas vedli.

Autor předložil pečlivě vypracovanou rozpravu a jeho úloha nebyla věru lehká, neboť reflexí Machovcova díla byla již publikováno několik.

Disertace je rozdělena formálně do pěti celků: nejprve je tu stručný životopis, pak následují jádro práce (ve třech částech) – je jím filosofické pojetí lidského života v různých obdobích Machovcova života, nakonec je zařazena kapitola „Vliv E. Fromma a K. Lorenze na myšlení M. Machovce“.

Práce je psána velice čtivě a svěžím jazykem, ač některá formální uspořádání (viz níže) jistým způsobem komplikují orientaci v ní.

Jak známo, filosofická reflexe smyslu lidského života byla skutečně Machovcovým životním tématem. Autor rozděluje vývoj jeho myšlení do period, které se pokouší označit a rozebrat. První perioda, nazvaná „Marxistické řešení - léta 1946-1964“ je charakteristikou uchopení problému v těchto letech, které se opírá především o podrobný rozbor Machovcovy knihy „O smyslu lidského života“ z r. 1957. Autor podává Machovcův přístup seriózně, včetně jeho kritiků (zejména L. Hejdánka). Klade si v této souvislosti otázky, zda Machovec skutečně tomu, co psal věřil, zda jeho ideálem bylo skutečně socialistické uspořádání společnosti a zda nepsal tak, jak psal, že to od něho pouze vyžadovaly okolnosti. Má za to, že spolehlivé odpovědi na tyto otázky se již nelze dopátrat. Domnívám se, že Machovec byl o socialistickém uspořádání společnosti hluboce v této době přesvědčen a že tomu, co psal, také skutečně věřil. Psal spíše populárně a proto výtky i některých jeho kolegů-odborníků i z marxistického tábora. Těmito výtkami bychom mohli Machovce zahrnout i v ostatních oblastech jeho díla (o nich ostatně pan kandidát ví).

Druhé období je nazváno „Naděje a konverze-léta 1965-1989“ a orientuje se na Machovcově knize „Smysl lidského života – studie k filozofii člověka“ z r. 1965, kde je na vybraných kategoriích ukázán (dle mého názoru zdražile) vliv, jaký měl na českého filozofa existencialismus. Samozřejmě jsou zahrnuty i další jeho práce, i když spíše jen okrajově. Možná by bylo účelnější rozdělit tuto část na dobu, kdy Machovec mohl ještě veřejně působit a dobu po roce 1970. Pro autorovo řešení však hovoří skutečnost, že i když se Machovcovo myšlení vyvíjelo, svým základním tezí zůstal filozof věrný. Disertant se jistě nemýlí, že v tomto období filosofova života je kladen důraz na nové problémy,

především na dialog – čímž se od původního marxistického období vzdálil. Kandidát charakterizuje tento přístup marxisticko-existencialistický, proti čemuž nelze nic namítnout.

Konečně poslední část jádra rozpravy je nazvána „Mistr dialogu 1989-2003“, kde je opět sledován další posun myšlení a traktování nových témat (Bůh, fetiš, vesmír, humanismus, dialog, žena a další). Zde jsou použity zvukové záznamy Machovcových přednášek a další bohatý publikovaný materiál, který je pro tato léta tiskové svobody k dispozici.

Nemyslím si, že se Machovec vyhýbal některým tématům a že ta, kterým nerozuměl, zjednodušoval. Šlo mu spíše o globální pohledy z úhlu jeho výchozího stanoviska.

Disertant dobře ví, že někteří odborníci na témata, o kterých Machovec psal, jej tvrdě kritizovali (např. sektářská problematika-R. Kalivoda). Z hlediska svých oborů to bylo jistě oprávněné. Mohl bych dodat, že jeho Augustin či Dobrovský jsou všechno, jen ne dobré monografie o těchto osobnostech. Ale Machovcovi nešlo – stejně jako kdysi Masarykovi – o historické práce, šlo mu o to, pokusit se o poselství těchto osobností pro dnešek. A nikdo nebude pochybovat, že to se mu opravdu podařilo.

Kapitola o vlivu Fromma a Lorenze se mi velmi líbila – je úsporná a výstižná.

Výhrady, které k práci mám, jsou formálního charakteru. Proč je poznámkový aparát za každou kapitolou? Znesnadňuje to orientaci v ní. Závěry po jednotlivých kapitolách – budiž, ale bylo by ještě účelné, napsat delší celkový závěr, který vzhledem k autorově znalostem by nemusel být pro něho opravdu žádný problém. Dvoustránkový závěr působí frázovitě a poněkud snižuje obrovskou práci, kterou kandidát své disertaci věnoval.

Je vidět, že závěrečná redakce konečně podoby probíhala ve velkém spěchu: práce z roku 1962 se jmenuje „Novotomismus – o teologii a filosofii současného katolicismu“ (ne protestantismu, str. 53), v bibliografických přílohách je to samozřejmě správně. Gramatické prohřešky jsem nevypisoval, v delších rozpravách se vyskytují téměř vždy (např. Takov(ý) lidé chtějí dobývat vesmír, str. 61).

Nevím, nakolik jsou samostatnou prací autora úctyhodné a přehledné údaje bibliografické. Pakliže ano, je to hodno zvláštního uznání. Pakliže ne, přejal je vhodně a dobře.

Závěr: *Předložená disertace bezpochyby splňuje požadavky, jaké jsou na disertaci kladeny. Přináší i nové poznatky a pohledy. Na místě jejího autora bych byl opatrnější s kritikou. Doporučuji tedy, aby práce byla přijata a autorovi bylo umožněno další doktorské řízení. Dovolím si dokonce konstatovat, že poctivým zpracováním řadu podobných prací převyšuje.*

V Praze, dne 15. května 2010